

В умовах ринкової економіки підґрунтям соціального захисту населення може стати система соціальних нормативів, які одночасно відображають особливості соціальної системи та виступають інструментом регулювання тих чи інших процесів у суспільстві.

Розробка та впровадження державних мінімальних соціальних стандартів має бути спрямована на фінансове забезпечення основних конституційних прав громадян, зміцнення фінансової бази та збереженню єдиного соціального простору у всіх регіонах країни, тобто державні мінімальні стандарти повинні знайти своє відображення в державному та місцевих бюджетах і сприяти вирівнюванню соціального забезпечення громадян у розрізі областей, районів та інших адміністративних одиниць.

1. Дзюба І.В. Категорія рівня життя населення: сучасний підхід // Статистика України. – 2004. – №1. С. 68-73.

2. Майср Джеральд М., Раух Джеймс Е., Філіпенко А. Основні проблеми економічного розвитку. – К.: Либідь, 2003. – 688с.

3. Прибиткова І. Рік „помаранчевої” влади: вох рорупі про рівень та якість життя в Києві та Україні (грудень 2004 р. - грудень 2005 р.) // Політичний портрет України (часопис фонду „Демократичні ініціативи”). – 2006. – № 36. – С. 21–37.

4. Садова У, Семів Л. Факторний аналіз рівня життя населення в регіоні з пониженою місткістю ринку праці // Регіональна економіка. – 2005. – №2. – С. 92-102

5. Україна у цифрах 2002. Статистичний довідник. – К.: Консультант, 2003. – 271 с.

The theoretical aspects of the research of the living stage are analyzed in the article. The system of figures due to which the living stage and the welfare of the population are estimate of are also discussed.

Татунчак Я.І.

ДЕРЖАВНА РЕГІОНАЛЬНА МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ ЗДІЙСНЕННЯ, СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ (НА ПРИКЛАДІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

У статті обґрунтовуються особливості здійснення державної молодіжної політики в Івано-Франківській області. Розглянуто найсуттєвіші проблеми сучасного становища молоді на Прикарпатті: проблеми виховання молоді, освіти та зайнятості, здоров'я та дозвілля, соціально-економічні проблеми молодих сімей.

Ключові слова: *молодь, молода сім'я, державна молодіжна політика, молодіжне житлове будівництво, ринок праці молоді, освіта молоді.*

І. Вступ. Молодь завжди уособлювала майбутнє людства. Намагаючись брати повноправну участь в житті суспільства, молоді люди бажають чим швидше вписатися в існуючий порядок – соціалізуватися. Разом з цим, будучи основним людським ресурсом розвитку країни, молодь виконує роль основної сили, яка перетворює існуючий порядок, є провідником соціальних змін, економічного розвитку і технічного прогресу держави.

Творча уява, ідеали, могутня енергія і потенціал молоді мають важливе значення для забезпечення постійного розвитку того суспільства, в якому вона живе. Те, якою в майбутньому буде наша держава, як житиме її народ, багато в чому визначається тим, якою є, а особливо стане наша молодь, як до неї ставиться суспільство. Як відповідь на необхідність створення умов, які б сприяли найрезультативнішій соціалізації кожної молодої особистості, її інтеграції у суспільство, зародилася молодіжна політика.

II. Постановка завдання. Молодіжна політика більшості зарубіжних країн в основному замикається на програмах професійної підготовки та працевлаштування молоді. Пояснюється це тим, що процес працевлаштування прямо впливає на матеріальне становище молоді, що дозволяє їм самим реалізувати свої матеріальні потреби в залежності від їх можливостей. Це в свою чергу веде за собою зацікавленість молоді в підвищенні свого професійного та освітнього рівня [1].

Молодіжна політика України також включає програми професійної підготовки

та працевлаштування молоді, однак молодь наголошує, що для її соціального становлення особливо важливим є не просто забезпечення зайнятості, а можливість мати роботу з оплатою праці, на яку можна було б нормально жити [4]. Крім цих програм вона містить також координацію та напрямки широкого спектру соціальних послуг, які направлені на реалізацію та забезпечення соціальних потреб молоді: забезпечення дозвілля, житла, освіти, підтримки молодих сімей. Зокрема, М.В. Головатий вважає, що головними її структурними ланками повинні бути ті, що стосуються освіти молоді, формування та реалізації економічних та соціальних інтересів юнаків і дівчат, реальної участі молодих людей у суспільному житті [2].

III. Результати дослідження. Становлення нових поколінь молоді як великих соціально-демографічних груп населення – визначальна складова процесу самовідтворення суспільства. Розвиток кожного молодого покоління відбувається на фоні і в руслі загальних тенденцій цивілізаційного поступу, розвитку конкретного суспільства як перехід молодої людини з одного якісного стану до іншого, якому відповідають зміни її правового статусу, соціально-економічного становища, способів залучення до соціальної структури, характеру життєдіяльності тощо. Держава, здійснюючи певну політику щодо молоді, може більшою чи меншою мірою сприяти цьому процесові, водночас значний відбиток на його зміст і характер накладають місцеві особливості, конкретні умови і можливості кожного регіону [3].

Так, характерною особливістю Західних областей є те, що тут сконцентрована найвища питома вага молоді і до того ж існують певні економічні особливості, такі як, туристичні рекреаційні ресурси, велика питома вага сільського господарства, значні іноземні інвестиції тощо.

Отже слідє, що стратегія здійснення державної молодіжної політики на Івано-Франківщині дещо різниться від аналогічної в інших областях. Метою нашого дослідження якраз і є виявлення і обґрунтування особливостей здійснення державної молодіжної політики в Івано-Франківській області.

Основою державної молодіжної політики області виступає обласна програма “Сприяння соціальному становленню та всесторон-

ньому розвитку молоді Івано-Франківщини”. Ця програма націлена на вирішення найсуттєвіших проблем молоді та на покращення становища молоді на Прикарпатті, а саме:

1. Патріотичне виховання молоді та формування державної ідеології, національної самосвідомості.
2. Правовий захист та правова освіта молоді.
3. Забезпечення здобуття якісного рівня освіти.
4. Сприяння зайнятості молоді, підтримка молодіжного підприємництва.
5. Забезпечення фізичного розвитку та оздоровлення, профілактика негативних явищ в молодіжному середовищі.
6. Соціальний захист молодих сімей, розвиток молодіжного житлового будівництва.
7. Організація змістовного дозвілля, підтримка творчої та обдарованої молоді, відродження духовних та національних традицій в молодіжному середовищі.
8. Сприяння діяльності молодіжних громадських організацій.

Молодь сьогодення не надає належного значення проблемам виховання, зокрема патріотичного. Багато хто з молодого покоління не відчуває гордості за належність до України, за український народ. Зрозуміло, що не лише матеріальні негаразди спричиняють такі настрої серед молоді. Напевно, даються взнаки порушення спадковості поколінь, прогалини у вихованні дітей та підлітків у сім’ї, школі, недостатня робота щодо збереження та відродження народних традицій, надмірна комерціалізація сфери дозвілля.

Ці проблеми виховання більш характерні східним областям України, хоча беззаперечно вони існують і на заході, проте не в таких масштабах.

В Івано-Франківській області, частково вирішують цю проблему Молодіжні організації, діяльність яких спрямована на патріотичне виховання дітей та молоді, зокрема за допомогою проведення та відвідування певних молодіжних заходів.

Так, у вересні 2005р. 80 делегатів області взяли участь: у I-му Міжрегіональному молодіжному Форумі “Південь-Захід: “Нас не роз’єднати” та у Всеукраїнському форумі молоді та студентів “Схід – Захід – Північ –

Південь” та у IV Відкритому форумі Донбасу “Молодь без кордонів”. 2 молодих людей області взяли участь у Всеукраїнському молодіжному форумі, який відбувся 26 червня 2005 року в місті Києві.

29-30.11.2005 р. спільно з МГО для студентів вузів в облмуздрамтеатрі ім. І.Франка реалізовано програму “Протидія та профілактика негативних проявів у молодіжному середовищі”, організовано перегляд вистави “Втеча від реальності”.

Приділяється увага і військово-патріотичному вихованню молоді. Зауважимо, що тільки в Івано-Франківській області проводиться обласна молодіжна науково-пізнавальна патріотична програма “Чорний ліс”, в рамках якої в наметових таборах проводиться оздоровлення учасників програми. Ведеться робота щодо підготовки допризовної та призовної молоді до проходження служби у Збройних Силах України, соціальної адаптації військовослужбовців строкової служби.

На мою особисту думку, це мала частина того, що може зробити держава стосовно патріотичного виховання молоді та формування державної ідеології. В розв’язанні цієї проблеми повинні також бути задіяні самі молоді особи, а виховання – починатися з сім’ї.

Наступною важливою проблемою для молоді є здобуття та правова основа освіти. За роки незалежності України відповідно до соціально-економічних умов у Івано-Франківській області ведеться робота щодо реалізації державної політики в галузі освіти. Остання, для більшості молодого покоління, стає засобом підвищення конкурентоспроможності на ринку праці, прискороного соціального становлення взагалі. Впродовж останніх років в області у закладах освіти впроваджується чимало вітчизняних і зарубіжних технологій, спостерігається зростання мережі навчально-виховних комплексів, збільшується кількість студентів вищих навчальних закладів, кількість яких в області впродовж останніх трьох років також зросла.

Освіта в регіоні набула національного характеру як за змістом, так за формами роботи. В області розроблена регіональна концепція української школи Прикарпаття. Науковці та практики суттєво впливають на оновлення змісту освіти. Здійснено різноас-

пектні напрацювання в реалізації інваріантної та варіативної частин навчальних планів шкіл, вони мали вихід на всеукраїнський рівень.

Освітня Прикарпаття спрямовують свою діяльність на реалізацію положень чинного законодавства щодо забезпечення безперервної освіти, удосконалення навчально-виховного процесу, збереження та зміцнення існуючої матеріальної бази.

Важливим є вдосконалення та приведення у відповідність до потреб населення мережі усіх навчальних закладів області.

Рівень тих знань та навиків, якими наділяє сучасна система освіти молоде покоління на кожному етапі навчання, характеризує якість сторони трудових ресурсів.

Незважаючи на гарантовану Конституцією України доступність набуття освіти громадянами держави, сільська молодь перебуває в значно гірших умовах стосовно можливості здобуття освіти, ніж молодь міст. Адже умови сільського життя дуже часто створюють перепони їх освітньому процесу. Тому на сучасному етапі постала необхідність організації безперервної системи освітніх ланок, спрямованої на широкий і повний розвиток особистості, формування в молодих людей стійких мотивів до набуття і удосконалення знань протягом всього життя, а також введення в дію механізмів, які б забезпечували доступність освіти.

Оскільки першоосновою всього процесу освіти є загальноосвітня школа, одним із головних завдань повинна стати розбудова сільської школи як важливої умови соціально-культурного розвитку села та збереження традицій народу. Адже школа забезпечує дітей сукупністю систематизованих знань з основ науки про природу, суспільство, мислення. Знання, отримані в школі, значно полегшують і прискорюють процес засвоєння практичних навиків і придбання виробничого досвіду.

Незважаючи на те, що серед усіх витрат на молодіжну політику найбільше коштів припадає на освіту, їх катастрофічно не вистачає, а вони потрібні, оскільки їхня нестача спричиняє поступове руйнування матеріальної бази навчальних закладів.

За останні 5 років позитивні тенденції в економіці області, нарощення виробництва сприяли стабілізації та покращенню ситуації

на ринку праці. Починаючи з 2002 року, чисельність зайнятого населення зростає. Збільшення кількості зайнятого населення відбулося в основному за рахунок осіб, що працюють в секторі самостійної зайнятості, частка яких в загальній кількості зайнятих зросла з 9,4 % до 13,1 % [6].

Рівень зареєстрованого безробіття має тенденцію до зниження і станом на 01.01.2004 р. – 4,23% проти 4,78 % станом на 01.01.2002р. Запроваджуються нові форми зайнятості молоді. Здійснюється робота щодо створення Молодіжних центрів праці, Молодіжних бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів. В області діє Молодіжний центр праці, та на жаль він на сьогоднішній день потребує фінансової допомоги для ефективної роботи. Спільно з Локальним Комітетом “АІЕСЕК” в Івано-Франківську реалізовано проект “День кар’єри-2005”. Представники 15 провідних фірм міста проводили презентацію своїх підприємств, співбесіди та анкетування безробітної молоді, тренінги на теми працевлаштування. В рамках проекту було охоплено 600 молодих людей Прикарпаття, які шукають роботу.

Також було проведено регіональний тур VII Всеукраїнського конкурсу бізнес-планів підприємницької діяльності серед молоді. Розглянуто 22 бізнес – плани (у т.ч. 9 конкурсантів із студентської молоді трьох вузів):

– за номінацією “Молодий підприємець” – 12;

– за номінацією “Студентські ініціативи” – 9.

За підсумками рішення Експертної ради кращі бізнес-плани молодих людей Івано-Франківщини направлено на розгляд Експертної ради Міністерства України у справах молоді та спорту.

Реалізується підтримка творчої та обдарованої молоді. Обласна Асоціація творчої молоді за підтримки управління у справах сім’ї та молоді, культури облдержадміністрації провела обласний дитячий конкурс-фестиваль популярної музики “Карпатські соловейки”. В заході взяли участь 58 учасників трьох вікових груп з усіх районів та міст області. Для проведення заходу використано кошти у сумі 17 000 грн.

У червні – серпні проведено обласний конкурс літературних творів молодих літераторів “Гранослов”. Для розгляду журі

відповідно до Положення про щорічний Міжнародний конкурс кращих творів молодих українських літераторів від Івано-Франківської області надіслано роботи (поетія, проза) 7-ми молодих людей.

На особливому контролі підтримка молодих людей з обмеженими можливостями. В минулому році проведено обласний фестиваль для обдарованих дітей та молоді з функціональними обмеженнями “Повір у себе” в якому взяло участь 150 учасників – переможців районних та міських відбіркових фестивалів.

Обласне управління продовжує співпрацю з молодіжними громадськими організаціями (у 2006 році їхня кількість збільшилась до 60): заплановано реалізувати 27 проектів МГО на суму 70 тис. грн.

Надзвичайно складною для вирішення в області є проблема молоді сім’ї.

Згідно статистичної інформації в області проживає близько 460 тис. сімей, приблизно 75 тис. – молоді сім’ї, 178 – студентські сім’ї.

Проведено чергову паспортизацію багатодітних сімей області. Станом на 01.09.2006 році в області нараховується 14 471 багатодітна сім’я, де виховується 52 619 дітей. Третина з них – молоді сім’ї.

Аналізуючи кількість зареєстрованих шлюбів в період з 2001 по 2005 роки, бачимо тенденцію зростання (2001 рік – 9120 шлюбів, 2005 рік – 10163). Дані показники свідчать про те, що соціально-економічний стан області за останні роки значно покращився. Проте, демографічна ситуація залишається складною, зберігається домінанта негативних процесів. Порівнюючи чисельність новонароджених у 2001 та 2005 роках, спостерігаємо їх збільшення від 13851 до 14994, але підвищився рівень смертності (2001 рік – 17662 особи, 2005 – 18814 осіб), не відбувається простого відтворення поколінь.

Динаміка народжуваності матерями у віці до 34 років становить: 2000 рік – 13904 осіб, 2005 рік – 14215 осіб. Однак насторожує, показник позашлюбних народжень (2000 рік – 1434 особи, 2003 рік – 1510, 2004 рік – 1585 осіб), абортів серед жінок віком від 15 до 34 років (2003 рік – 3876, 2004 рік – 4341). Дана ситуація не сприяє укріпленню інституту родини, психологічному комфорту, економічній міцності сім’ї.

За даними статистики на 01.09.2006 року звернулися за допомогою в управління праці та соціального захисту населення у зв'язку з вагітністю та пологами 6113 чоловік; по догляду за дитиною до досягнення нею 3-річного віку – 6340 осіб; на дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням – 719; на дітей одиноких матерям – 3185; тимчасова державна допомога дітям батьки яких ухиляються від сплати аліментів – 426 осіб.

Важливою проблемою залишається забезпечення молодих сімей житлом. Так, у 2004 році у державному фонді та у фонді житлово-будівельних кооперативів житло одержали 5 молодих сімей, у 2003 році – 18 [11]. На загальній квартирній черзі перебувало в 2004 році – 479 молодих сімей, у 2003 році – 415 осіб. Загальна кількість молодих сімей забезпечених житлом за програмами кредитування продовж 2002-2005 років в області становить 843 особи. Згідно з розподілом коштів в минулому році на надання пільгових довготермінових кредитів молодим сім'ям на будівництво (реконструкцію) та придбання житла міжрегіональними управліннями, затвердженим рішенням Спостережної ради, Івано-Франківському регіональному Фонду сприяння молодіжному житловому будівництву виділено 4100, тис. грн. Сукупний обсяг коштів, що передбачений в місцевих бюджетах області складає – 938, 8 тис. грн. За 2004-2005 роки для кредитування молодих сімей в області залучено кошти комерційних банків в сумі 31 млн. 230 грн.

Та найбільшою цінністю і найменшфінансованішою потребою молоді залишається здоров'я. В сучасних умовах, крім фінансування програм щодо запобігання і боротьби з багатьма хворобами і активне їхнє впровадження, особливої уваги потребує пропаганда та формування здорового способу життя в молодіжному середовищі.

Аналіз динаміки первинної захворюваності підлітків вказує на негативні тенденції в стані їх здоров'я, особливо в Богородчанському, Косівському, Надвірнянському, Тисменицькому районах.

За останні роки зросла кількість розладів психіки та поведінки, хворіб сечостатевої системи, нервової системи. Продовжує збільшуватись кількість хворіб крові і кровотворних органів.

Із зростанням захворюваності на туберкульоз всього населення в останні роки

збільшилось число підлітків, які уражаються туберкульозом. Так, у 2003 році серед підлітків було 20 випадків захворювання на туберкульоз, 70% з них проживають в сільській місцевості.

У підлітків, які виховуються у неповних сім'ях та родинях з низьким матеріальним рівнем, відхилення у стані здоров'я виявляються удвічі частіше. Це стосується і вихованців будинків-інтернатів.

На стан здоров'я молоді впливає багато чинників, тому заходи тільки медичного характеру не мають вирішального впливу на вирішення проблеми зміцнення здоров'я підростаючого покоління. Для вирішення проблеми потрібен комплекс заходів на державному рівні.

IV. Висновки. Становлення сучасної молоді, як в регіоні так і в державі, не потребує надмірної опіки з боку дорослих. Їй необхідно лише, на мою думку, створити належні умови для праці, навчання і відпочинку, допомогти відчувати власну гідність, віру у свої сили, бажання власноруч досягти кращого життя, а не пасивно очікувати його. Це можливо реалізувати шляхом зміцнення державних структур, що займаються проблемами молоді, збільшивши фінансування галузі, ввівши штатні одиниці по роботі з молоддю у сільській місцевості.

В усіх країнах можна віднайти сьогодні факти і приклади зростаючого відчуження молоді від суспільства, держави, політики, духовної культури. Ситуація ускладнюється ще і тим, що в Україні, як і в більшості країн колишнього соціалістичного табору, має місце глибока криза духовних цінностей, що формувались і розповсюджувались впродовж десятиліть. Така об'єктивна ситуація породжує певне непорозуміння між поколіннями, ускладнює процес відтворення і подальшого розвитку духовних цінностей нашого народу взагалі. Якщо молодь України буде витиснута на узбіччя економічного, соціального, духовного життя, то майбутнього в нашої молоді держави немає. У молоді, як і всієї нашої країни, чимало проблем, тому сьогодні як ніколи важливо консолідувати зусилля всіх, кому не байдуже власне майбутнє і майбутнє всієї України, хто зацікавлений у послідовному вирішенні невідкладних питань суспільства.

Вирішення соціально-економічних проблем молоді та реалізація їх соціальних по-

треб в скрутних економічних умовах нашої держави є першочерговим завданням молодіжної політики як на державному, так і на регіональному рівні. Відпрацювання такої взаємодії є можливим лише тоді, коли держава має і здійснює послідовну молодіжну політику як один із специфічних, пріоритетних напрямів у своїй діяльності. Відсутність такої політики, або ж її необ'єктивний характер, призводить до серйозних кризових явищ у молодіжному середовищі, зокрема, і у всьому суспільстві загалом.

1. Горшков О.А. "Опыт социальной работы за рубежом". М., 1999г. – 264 с.

2. Головатий М.Ф. Формування державної молодіжної політики в сучасній Україні (політологічний аналіз): Дис... д-ра політ. наук: 23.00.02. – К., 1996. – 351 с.

3. Перепелиця М.П. Державна молодіжна політика в Україні (регіональний аспект). – К.: Український ін-т соціальних досліджень, Український центр політичного менеджменту, 2001. – 242 с.

4. Перепелиця М.П. Державна молодіжна політика: молодь про її формування та реалізацію // Віче. – 2000. – № 10(103). – С. 47-60.

5. Матеріали управління у справах сім'ї та молоді обласної державної адміністрації 2003-2004 рік.

6. Обласна програма "Сприяння соціальному становленню та устосоронньому розвитку молоді Івано-Франківщини" (на виконання Закону України "Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні", Національних програм "Молодь України" та "Діти України").

7. Розпорядження Івано-Франківської облдержадміністрації від 01.12.2004.№747 "Про програму зайнятості населення області на 2005".

8. Річний звіт Івано-Франківського Обласного Управління Статистики по природному приросту населення за 2004 рік.

9. Річний звіт Івано-Франківського Обласного Управління Статистики по природному приросту населення за 2003 рік.

10. Квартальні звіти Обласного фонду підтримки індивідуального житлового будівництва молодим сім'ям за 2002-2004 роки.

11. Житлове будівництво та соціальна сфера села – реалізація державної програми "Власний дім" Івано-Франківським обласним фондом станом на 01.01.2006 р.

The purpose of our research is revealing and a substantiation of features of realization of the state youth policy in the Ivano-Frankovsk area. In this article we consider main problems of modern position of youth to Prikarpatye, namely problems of formation of youth, education and employment of youth, health and leisure, social and economic problems of young families.

Бачинська М.В.

ДЕМОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ: СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВНІ ЗМІНИ

У статті зроблено оцінку демографічної ситуації у Львівській області, визначено фактори впливу на демовідтворення населення та запропоновані шляхи втілення ефективної соціально-економічної політики для стабілізації демографічної ситуації в області і загалом виходу нашої країни з глибокої демографічної кризи.

Ключові слова: демографічна ситуація, демовідтворення населення, соціально-економічна політика, демографічна політика.

I. Вступ. В умовах глибокої демографічної кризи, що охопила всі регіони нашої країни, великої ваги набувають пошуки шляхів оздоровлення демографічної ситуації. Демографічна політика як одна з найважливіших складових соціальної політики покликана впливати на демографічні процеси і спрямовується на зміну їх характеру. Зумов-

леність депопуляції в Україні демографічним переходом від традиційного до сучасного типу відтворення населення з одного боку і складними соціально-економічними умовами, невирішеністю екологічних проблем, загострених Чорнобильською катастрофою, несприятливим соціально-психологічним кліматом – другого, ускладнює розробку заходів демографічної політики та спричиняє неоднозначне ставлення до них.[1]

Дослідження демографічної ситуації будь-якого регіону України, в тому числі й Львівської області є надзвичайно актуальним в сучасних умовах з огляду на:

– необхідність виявлення рушійних сил депопуляційних процесів в територіальних суспільних системах різних ієрархічних рівнів, їх генезису й активізації;

– доцільність об'єднання зусиль фахівців, спеціалістів, управлінців, спрямованих на